

WSPOMNIENIE O PROFESORZE MICHAŁE KOBUSIEWICZU (1939–2024)

Odejście z doczesnego świata Pana Profesora dr. hab. Michała Kobusiewicza (ryc. 1) skłoniło mnie do podzielenia się z czytelnikami kilkoma refleksjami...

Profesor należał do pokolenia badaczy, które tworzyło „polską szkołę badań nad paleolitem”. Do grupy tej należy zaliczyć Stefana Krukowskiego, Waldemara Chmielewskiego, Jana Krzysztofa Kozłowskiego oraz młodszych Romualda Schilda, Bolesława Gintera, Stefana Karola Kozłowskiego i właśnie Michała Kobusiewicza. Trudno przecenić ich zasługi dla rozwoju badań nad starszą i środkową epoką kamienia w Polsce, ale również w Azji i Afryce. Prowadząc badania terenowe i gabinetowe, wypracowali określony standard, polegający m.in. na interdyscyplinarności i bardzo rzetelnym, a jednocześnie nowatorskim podejściu do analizy wyrobów kamiennych. Dla mojego pokolenia byli mistrzami, których dokonania stanowiły dla nas wzór oraz inspirację do własnej pracy badawczej.

Michał Kobusiewicz rozpoczął karierę archeologa w 1960 roku, kiedy to jako student Uniwersytetu Adama Mickiewicza został zatrudniony w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu. Wtedy to zapoznał się ze zbiorami paleolitycznych i mezolitycznych znalezisk, co stworzyło solidne podstawy późniejszych dokonań. Niezbędne doświadczenie zdobywał, uczestnicząc w badaniach wykopaliskowych prowadzonych przez nestora polskich badaczy paleolitu – Stefana Krukowskiego.

Już w 1965 roku doceniono naukowe walory Michała Kobusiewicza, zatrudniając go w poznańskim oddziale Polskiej Akademii Nauk. Właśnie wtedy powstała obszerna monografia poświęcona paleolitowi schyłkowemu i mezolitowi w środkowozachodniej Wielkopolsce. Było to pierwsze w polskiej literaturze przedmiotu opracowanie kilkuset paleolitycznych i mezolitycznych stanowisk pochodzących z badań powierzchniowych prowadzonych w XIX i XX wieku. Szczegółowy katalog stanowisk i opis zabytków zostały poprzedzone wnikliwą charakterystyką metodyczną, odnoszącą się do kulturowej i typologicznej klasyfikacji znalezisk, oryginalną listą typologiczną i dokładnymi rycinami. Tą nowatorską publikacją autor wyznaczył swego rodzaju standard dla podobnych opracowań innych kolekcji krzemiennych wyrobów, licznie zalegających mu-

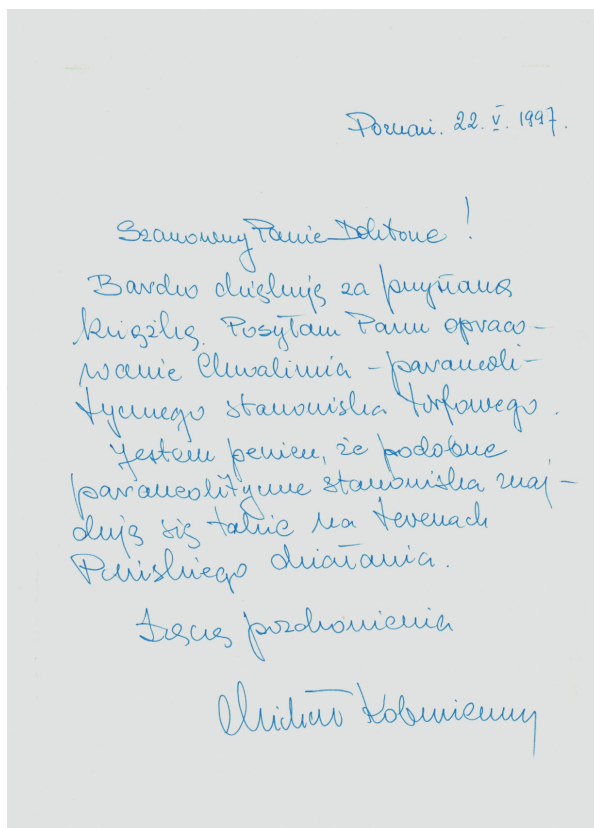
Ryc. 1
Profesor Michał Kobusiewicz
(1939–2024) (fot. ze zbiorów
prywatnych)

zealne magazyny. Opracowanie to stało się podstawą, obronioną w 1968 roku, rozprawy doktorskiej. Konsekwencją dobrego rozpoznania tych stanowisk było wytypowanie najciekawszych z nich do badań wykopaliskowych, co zaowocowało systematycznymi, interdyscyplinarnymi badaniami w Linach, Chwalimiu, Wojnowie czy Krągoli. Monografie tych stanowisk, opublikowane niemal zaraz po skończonych pracach terenowych, wyróżniają się dokładną charakterystyką stratygraficzną, interdyscyplinarną wszechstronnością, szczegółowym opisem i analizą materiałów krzemiennych, starannością części ilustracyjnej oraz trafnymi uwagami syntetycznymi. Ważnym osiągnięciem badawczym było zwrócenie uwagi na istnienie ośrodka wydobywania i obróbki krzemienia kredowych nad środkową Wartą. Należy podkreślić udowodnienie przez Profesora obecności na ziemiach polskich schyłkowopaleolitycznej kultury hamburskiej i późniejsze konsekwentne jej badanie.

Ważnym rozdziałem w naukowym życiu Profesora był wieloletni udział w pracach Combined Prehistoric Expedition. Badania tego polsko-amerykańskiego zespołu dotyczyły epoki kamienia na obszarze Sudanu i Egiptu, w tym m.in. paleolitycznej sztuki naskalnej. Podsumowaniem pewnego etapu tych studiów była ukończona w 1975 roku rozprawa habilitacyjna pt. *Pradzieje północno-wschodniej Afryki między 16. a 5. tysiącleciem p.n.e.*

Podczas badań, zarówno w Polsce, jak i w Afryce, Michał Kobusiewicz szczególnie blisko współpracował z Jackiem Kabacińskim – swoim uczniem, a później partnerem w kilku programach badawczych i współautorem wielu publikacji. Przy tej okazji trzeba podkreślić Jego otwartość i przyjacielski stosunek do młodszych badaczy, czego sam osobiście doświadczyłem i czego świadectwem jest niniejsza dedykacja dołączona do przesłanej mi przez autora publikacji (ryc. 2).

Istotną rolę w Jego aktywności naukowej odgrywała dydaktyka, czego wyrazem były cieszące się dużym zainteresowaniem studentów wykłady, a tak-

Ryc. 2
Dedykacja od Profesora
Michała Kobusiewicza dla
autora *Wspomnienia...*

Ryc. 3. Profesor Michał Kobusiewicz ze studentami archeologii z Torunia podczas wyjazdu terenowego w Chwalimiu w 1979 roku (fot. ze zbiorów IA UMK)

Ryc. 4. Profesor Michał Kobusiewicz podczas konferencji „80–70–40. Trzy Jubileusze Archeologii Akademickiej w Toruniu” (7–8 października 2016 roku) (fot. W. Ochotny)

że przygotowane pod jego opieką liczne prace magisterskie oraz kilkanaście doktoratów i habilitacji. Nie tylko studenci Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu korzystali z wiedzy Profesora, ponieważ w latach 1978–1980 prowadził On gościnne wykłady w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Były to pierwsze, do dzisiaj bardzo dobrze wspomniane, zajęcia z zakresu starszej i środkowej epoki kamienia prowadzone w toruńskim ośrodku akademickim. Organizował również wycieczki dydaktyczne dla toruńskich studentów (ryc. 3).

Obok ponad 200 ważnych publikacji naukowych napisanych przez Profesora Michała Kobusiewicza warto zwrócić uwagę na popularnonaukową książkę pt. *500 tysięcy najtrudniejszych lat*, w której autor zaprezentował, rzadko spotykany wśród naukowców, ogromny talent popularyzatorski.

Bardzo ciepło wspominamy Profesora Michała Kobusiewicza nie tylko z racji imponującego dorobku naukowego, lecz także z powodu Jego pogody ducha, spokojnego sposobu bycia i przyjaznych relacji z ludźmi, którzy go otaczali.

Krzysztof Cyrek

